

Maria-Laura Horeanu

Teste rezolvate
pentru examenul de titularizare

CONSILIERE PSIHOPEDAGOGICĂ

Teste

- **Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.**
- **Timpul de lucru efectiv este de patru ore.**

Testul nr. 1

SUBIECTUL I

(30 de puncte)

Pornind de la ideea că „dezvoltarea personalității umane depinde de interacțiunea dintre factorii interni și externi”, redactați un eseu de trei pagini în care să justificați necesitatea cunoașterii conceptelor de psihologia dezvoltării pentru buna desfășurare a activităților de asistență psihopedagogică. Veți avea în vedere următoarele:

- a. definierea noțiunii de dezvoltare din perspectivă psihologică și educațională; **3 puncte**
- b. caracteristicile fundamentale ale dezvoltării umane; **3 puncte**
- c. menționarea celor trei factori ai dezvoltării ontogenetice (ereditate, mediu, educație) și explicarea rolului lor; **4 puncte**
- d. principalele teorii privind dezvoltarea personalității (Piaget, Erikson, Freud etc.); **4 puncte**
- e. stadiile și ciclurile dezvoltării umane; **3 puncte**
- f. rolul familiei în sprijinirea dezvoltării copilului; **3 puncte**
- g. influența grupului de egali asupra dezvoltării personalității în adolescență; **3 puncte**
- h. modalități prin care școala poate susține o dezvoltare armonioasă a elevilor; **3 puncte**
- i. justificați afirmația conform căreia rolul consilierii psihopedagogice este de a sprijini fiecare elev în atingerea potențialului său maxim, în acord cu stadiul și ritmul propriu de dezvoltare, făcând trimitere la teoriile lui Carl Rogers privind dezvoltarea personală și rolul relației de sprijin; **3 puncte**
- j. respectarea numărului de pagini precizat (trei pagini). **1 punct**

SUBIECTUL al II-lea

(30 de puncte)

Comunicarea asertivă reprezintă capacitatea de a exprima gânduri, emoții și nevoi într-o manieră clară, respectuoasă și echilibrată, evitând atât pasivitatea, cât și agresivitatea. Ea stă la baza relațiilor interpersonale sănătoase și a prevenirii conflictelor. În mediul școlar, conflictele apar frecvent ca urmare a diferențelor de opinii, a competiției sau a presiunilor sociale. Rolul consilierului școlar este esențial, întrucât acesta sprijină elevii în dezvoltarea competențelor de comunicare asertivă și îi ghidează în gestionarea constructivă a conflictelor, transformând situațiile tensionate în oportunități de învățare și de dezvoltare personală.

- A. Precizați două trăsături definitorii ale comunicării asertive. **4 puncte**
- B. Enumerați trei situații școlare în care poate fi aplicată comunicarea asertivă. **4 puncte**
- C. Dați un exemplu de conflict frecvent întâlnit între elevi. **3 puncte**
- D. Menționați două tehnici de management al conflictelor utilizate în consiliere. **4 puncte**
- E. Explicați, printr-un exemplu, concret, modul în care consilierul școlar poate transforma un conflict într-o experiență de învățare pozitivă. **5 puncte**
- F. Indicați două beneficii pe termen lung ale dezvoltării abilităților de comunicare asertivă la elevi. **4 puncte**

G. Redactați un text coerent, de aproximativ 10 rânduri, cu caracter științific, în care să evidențiați interdependența dintre comunicarea asertivă, gestionarea conflictelor și climatul educațional pozitiv.

6 puncte

SUBIECTUL al III-lea

(30 de puncte)

Următoarea secvență face parte din programa de *Consiliere și orientare* pentru clasa a IX-a:

<i>Competențe specifice</i>	<i>Conținuturi</i>
<i>2.1. Exersarea comunicării eficiente</i>	<i>Comunicare și abilități sociale:</i> <i>Comunicare:</i> <i>– forme de comunicare eficientă</i>

(*Programe școlare pentru aria curriculară Consiliere și orientare clasele a IX-a – a XII-a, OMEC nr. 5.287/09.10.2006*)

Realizați un demers didactic pentru dezvoltarea competenței 2.1. din secvența dată, prin intermediul metodei didactice „joc de rol”, ca metodă modernă și activ-participativă, prin:

- a. explicarea metodei didactice „joc de rol”; **6 puncte**
- b. precizarea a două forme didactice ale metodei; **4 puncte**
- c. specificarea a două cerințe didactice în utilizarea metodei jocului de rol; **4 puncte**
- d. menționarea unei activități de învățare adecvate pentru dezvoltarea competenței specifice date; **6 puncte**
- e. precizarea resurselor (de timp, de loc, material didactic, forme de organizare a clasei) utilizate în activitatea de învățare menționată la subpunctul d; **4 puncte**
- f. exemplificarea modului de dezvoltare a competenței specifice date, utilizând metoda jocului de rol, prin activitatea de învățare menționată la subpunctul d. **6 puncte**

Rezolvări

Testul nr. 1

SUBIECTUL I

(30 de puncte)

Dezvoltarea umană reprezintă un proces complex, dinamic și ireversibil, prin care individul trece de la o etapă la alta a vieții, dobândind noi achiziții cognitive, emoționale și sociale. Afirmatia conform căreia „dezvoltarea personalității umane depinde de interacțiunea dintre factori interni și externi” subliniază faptul că nicio dimensiune a creșterii și maturizării nu poate fi explicată exclusiv prin determinisme biologice sau sociale, ci printr-o îmbinare permanentă între ereditate, mediu și educație. În acest context, cunoașterea conceptelor de psihologia dezvoltării devine esențială pentru consilierul școlar și pentru orice specialist care desfășoară activități de asistență psihopedagogică, deoarece îi permite să înțeleagă particularitățile elevilor și să adapteze intervențiile educative la nevoile acestora.

Din perspectivă psihologică, dezvoltarea poate fi definită ca procesul de transformare structurală și funcțională a individului, în care se realizează trecerea de la forme simple de conduită la forme complexe, integrate. **Din perspectivă educațională**, dezvoltarea se leagă strâns de procesul formării personalității prin instruire și educație, care contribuie la valorificarea potențialului fiecărui copil. Autori precum Jean Piaget au evidențiat faptul că dezvoltarea cognitivă presupune o succesiune de stadii, iar Erik Erikson a arătat că fiecare etapă a vieții presupune o criză psihosocială specifică, ce poate fi rezolvată pozitiv sau negativ, în funcție de interacțiunea cu mediul.

Dezvoltarea umană are câteva **caracteristici fundamentale**. Ea este un **proces unitar**, în care dimensiunile biologice, cognitive și afective se influențează reciproc. Totodată, este un **proces continuu**, ce se desfășoară pe parcursul întregii vieți, dar și diferențiat, în sensul că ritmul și intensitatea schimbărilor variază de la o etapă la alta. Nu în ultimul rând, dezvoltarea este **ireversibilă și orientată către complexitate**, chiar dacă pot exista stagnări sau regresii temporare.

În cadrul dezvoltării ontogenetice se disting trei factori majori: ereditatea, mediul și educația. **Ereditatea** furnizează premisele biologice ale dezvoltării – potențialul intelectual, temperamentul, constituția fizică. **Mediul** aduce influențele familiale, culturale și sociale, modelând modul în care copilul se raportează la lume. **Educația** are rolul de a organiza și a direcționa aceste influențe, transformând posibilitățile în realități concrete de dezvoltare. Dacă ereditatea stabilește „ce poate deveni” individul, mediul și educația orientează „ce devine efectiv”.

Explicațiile dezvoltării personalității au fost susținute prin mai multe **teorii majore**. **Freud** a pus accent pe rolul inconștientului și pe stadiile psihosexuale, **Piaget** a analizat dezvoltarea cognitivă în patru stadii fundamentale (sensoriomotor, preoperațional, operații concrete și operații formale), iar **Erikson** a formulat teoria psihosocială, evidențiind opt etape majore ale vieții, fiecare asociată cu o provocare specifică. **Vygotsky** a adăugat importanța interacțiunii sociale și a conceptului de „zonă a dezvoltării proxime”, arătând că învățarea susținută de adult poate grăbi dezvoltarea copilului.

Din punct de vedere practic, dezvoltarea umană se parcurge prin stadii și cicluri distincte: **copilăria timpurie, vârsta școlară mică, adolescența, tinerețea, maturitatea și bătrânețea**. Fiecare etapă aduce schimbări semnificative la nivel cognitiv, emoțional și social, iar consilierul școlar trebuie să adapteze intervențiile la aceste particularități. De exemplu, în adolescență, interesul pentru relațiile de grup și căutarea identității proprii devin priorități fundamentale.

Familia joacă un rol central în sprijinirea dezvoltării copilului, asigurând mediul afectiv, securitatea emoțională și primele modele de comportament. Un climat familial stabil favorizează încrederea în sine și adaptarea școlară, în timp ce conflictele și lipsa de sprijin pot genera insecuritate și dificultăți emoționale.

Pe lângă familie, **grupul de egali are o influență puternică** mai ales în adolescență, când nevoia de apartenență și de recunoaștere devine esențială. Prietenii contribuie la formarea identității și la exersarea abilităților sociale, dar pot aduce și riscuri, dacă modelele grupului sunt negative. De aceea, consilierul școlar are misiunea de a ghida adolescenții către relații sănătoase și constructive.

Școala, la rândul său, susține dezvoltarea armonioasă printr-un climat educațional stimulat, prin diversitatea activităților curriculare și extracurriculare, prin evaluări formative și prin promovarea colaborării între elevi. Un mediu școlar centrat pe respect, incluziune și învățare activă favorizează dezvoltarea globală a elevilor.

În acest cadru complex, **rolul consilierii psihopedagogice devine esențial**. Așa cum afirmă Iucu (2000), consilierea are ca scop sprijinirea fiecărui elev în atingerea potențialului său maxim, ținând cont de particularitățile individuale și de ritmul propriu de dezvoltare. Consilierul facilitează auto-cunoașterea, dezvoltă abilitățile socio-emoționale și susține adaptarea școlară, contribuind la prevenirea dificultăților de învățare sau comportament.

Carl Rogers subliniază importanța relației dintre consilier și elev, fundamentată pe trei atitudini esențiale: empatia, acceptarea necondiționată și autenticitatea. Atunci când elevul simte că este înțeles și sprijinit fără judecăți, el capătă încredere în propriile capacități și este mai motivat să depășească obstacolele. Această relație de sprijin contribuie la reducerea anxietății și la dezvoltarea stimei de sine, factori esențiali pentru adaptarea școlară și socială.

Prin urmare, consilierul școlar nu impune un ritm uniform sau soluții standardizate, ci facilitează dezvoltarea individuală a fiecărui elev, respectând particularitățile sale cognitive, emoționale și sociale. În acest mod, activitatea de consiliere devine un proces personalizat, care susține elevul să-și atingă potențialul maxim și să-și construiască o identitate armonioasă.

SUBIECTUL al II-lea

(30 de puncte)

- A. Comunicarea asertivă se caracterizează prin exprimarea deschisă și sinceră a opiniilor și emoțiilor proprii, fără a-i jigni sau leza pe ceilalți. Totodată, ea presupune respectarea dreptului interlocutorului de a avea perspective diferite, ceea ce conferă echilibru și autenticitate relațiilor interpersonale.
- B. În mediul școlar, comunicarea asertivă se dovedește extrem de utilă în mai multe contexte. Ea poate fi aplicată atunci când un elev dorește să discute cu profesorul despre o notă pe care o consideră nedreaptă, dar alege să o facă într-o manieră respectuoasă și argumentată. De asemenea, este relevantă atunci când doi colegi trebuie să împartă sarcinile într-un proiect de grup și evită conflictele prin exprimarea clară a preferințelor lor. În plus, comunicarea asertivă este necesară și în situațiile în care un elev are nevoie de sprijinul unui adult, cum ar fi consilierul școlar, și dorește să își exprime problemele fără teamă și fără a se simți inferior.
- C. Un exemplu de conflict frecvent întâlnit între elevi îl reprezintă disputele generate de excluderea unui coleg dintr-un grup de prieteni sau de echipa de lucru. Aceste situații produc frustrări, sentimente de respingere și, de multe ori, conduc la comportamente ostile, etichetări negative sau chiar izolare socială, ceea ce accentuează tensiunile din colectiv.

- D. În consilierea psihopedagogică, pentru a gestiona conflictele, consilierul poate utiliza diferite tehnici. Una dintre acestea este medierea, care presupune facilitarea dialogului între părțile implicate și sprijinirea lor în a ajunge la o soluție comună, echitabilă. O altă tehnică este negocierea, prin care elevii învață să își exprime clar nevoile, să accepte compromisuri și să găsească împreună soluții care să răspundă, pe cât posibil, intereselor tuturor.
- E. Consilierul școlar poate transforma un conflict într-o experiență de învățare pozitivă prin folosirea unei abordări constructive. De exemplu, într-o situație în care doi elevi se ceartă pentru că se acuză reciproc de lipsă de implicare într-un proiect comun, consilierul îi ajută să își exprime punctele de vedere prin comunicare asertivă, să înțeleagă perspectivele celuilalt și să stabilească un plan clar de colaborare. Astfel, conflictul nu mai rămâne o sursă de tensiune, ci devine o oportunitate de învățare a responsabilității, a colaborării și a rezolvării problemelor prin dialog.
- F. Pe termen lung, dezvoltarea abilităților de comunicare asertivă aduce elevilor beneficii esențiale. În primul rând, crește încrederea în sine, deoarece elevii învață să își exprime gândurile și emoțiile fără teamă și fără a se simți vinovați. În al doilea rând, favorizează menținerea unor relații sănătoase cu colegii și profesorii, bazate pe respect reciproc, cooperare și acceptarea diversității.
- G. Comunicarea asertivă și managementul conflictelor sunt procese strâns legate, care influențează în mod direct calitatea climatului educațional. Atunci când elevii sunt capabili să își exprime clar și respectuos opiniile, conflictele au șanse mai mari să fie rezolvate în mod pașnic și echilibrat. În plus, consilierul școlar are un rol central în a-i învăța pe elevi să transforme tensiunile în experiențe de învățare, oferindu-le strategii de cooperare și negociere. Gestionarea eficientă a conflictelor contribuie la crearea unui mediu școlar în care respectul, siguranța și sprijinul reciproc sunt valori dominante. Într-un asemenea climat, elevii se simt încurajați să participe activ la procesul educativ, să își dezvolte competențele socio-emoționale și să construiască relații bazate pe empatie și înțelegere. Astfel, interdependența dintre comunicarea asertivă, rezolvarea conflictelor și climatul educațional pozitiv devine o premisă fundamentală pentru dezvoltarea armonioasă a personalității elevilor.

SUBIECTUL al III-lea

(30 de puncte)

Jocul de rol este o metodă didactică activ-participativă care presupune reprezentarea unei situații reale sau imaginate, prin interpretarea unor roluri de către elevi, în scopul înțelegerii mai profunde a unor comportamente, atitudini, emoții și valori.

Această metodă stimulează implicarea emoțională și cognitivă, dezvoltă empatia, capacitatea de comunicare, de rezolvare a conflictelor și contribuie la formarea comportamentelor sociale adecvate. Prin simularea unor interacțiuni cotidiene, elevii au oportunitatea de a exersa comportamente asertive într-un cadru sigur, cu posibilitatea reflecției și a feedback-ului.

Jocul de rol poate fi utilizat sub două forme: **joc de rol spontan** – elevii primesc o situație-problemă, iar rolurile sunt asumate fără o pregătire prealabilă detaliată, scopul fiind evidențierea reacțiilor naturale și explorarea spontană a atitudinilor și a comportamentelor, și **joc de rol pregătit** – elevii primesc roluri și scenarii dinainte, având timp să se documenteze sau să se pregătească. Accentul cade pe claritatea mesajelor, intenționalitatea comportamentelor și aplicarea strategiilor de comunicare învățate.

Două cerințe didactice în utilizarea metodei jocului de rol sunt **adaptarea situațiilor la nivelul de dezvoltare psihosocială al elevilor** – pentru ca elevii să se implice autentic, scenariile trebuie să reflecte probleme reale sau relevante pentru vârsta și experiența lor (conflicte între colegi, presiune socială, exprimarea opiniei etc.) și **asigurarea unui climat securizant și non-critic** – elevii trebuie să simtă că pot exprima liber comportamentele și emoțiile atribuite rolului, fără teama de a fi judecați. După activitate, este esențială analiza constructivă, nu critică.

O activitate de învățare adecvată pentru dezvoltarea competenței specifice date „**Cum reacționezi?**” Elevii vor participa la o simulare în care li se prezintă o situație comună din mediul școlar: un coleg îi presează să accepte o opinie sau o activitate cu care nu sunt de acord (ex.: să participe la o activitate extracurriculară care nu îi atrage, să accepte o sarcină nedorită în cadrul unui proiect).

Profesorul consilier discută pe scurt despre diferența dintre reacția pasivă, agresivă și asertivă, folosind exemple simple. Se evidențiază avantajele comunicării asertive în menținerea relațiilor și protejarea intereselor proprii.

Se citește situația: „Ești rugat insistent de un coleg să participi la o activitate pe care nu o dorești. Cum reacționezi?”

Varianta 1 – reacție pasivă: Un voluntar joacă rolul elevului care acceptă fără a-și exprima punctul de vedere. Grupul observă atitudinea, limbajul corporal și rezultatul interacțiunii.

Varianta 2 – reacție asertivă: Elevul își exprimă clar opinia, folosește un ton politic, dar ferm, oferă eventual o alternativă. Grupul analizează cum schimbă acest tip de reacție dinamica situației.

Se discută: Cum s-au simțit elevii în fiecare rol?, Ce efecte a avut fiecare tip de reacție asupra relației dintre colegi?, Care dintre variante protejează cel mai bine drepturile personale și menține relațiile pozitive?

Profesorul subliniază importanța reacțiilor asertive în luarea deciziilor sănătoase și prevenirea conflictelor sau situațiilor de presiune socială. Elevii notează în caiete o frază-model de comunicare asertivă pe care o pot folosi în contexte similare.

Elevii identifică și exersează modalități asertive de a răspunde presiunilor colegiale, își dezvoltă încrederea în exprimarea opiniilor și își îmbunătățesc competențele de comunicare interpersonală.

Resursele utilizate în activitatea de învățare: timp – 50 de minute (o oră de consiliere), spațiu – sala de clasă organizată în semicerc, pentru a facilita interacțiunea dintre elevi, materiale didactice – fișe cu scenarii, cartonașe cu roluri, markere pentru feedback, formă de organizare – activitate frontală și lucru în grupuri mici pentru pregătirea rolurilor.

În cadrul activității „Cum reacționezi?”, elevii sunt împărțiți în perechi. Fiecare pereche primește un scenariu în care unul dintre elevi este confruntat cu o situație de presiune socială sau conflict verbal (ex: colegul insistă să copieze tema, să sară peste o oră, să adopte o opinie). În prima etapă, se joacă varianta pasivă (elevul cedează presiunii), apoi varianta asertivă (elevul își exprimă punctul de vedere clar, fără agresivitate, respectând și opinia celuilalt).

După fiecare joc de rol, colegii observatori oferă feedback: Ce comportamente au fost pasive, agresive, asertive? Cum s-a simțit fiecare participant?

Prin această metodă, elevii **exersează formularea mesajelor asertive**, identifică diferențele între stilurile de comunicare și învață cum să-și apere drepturile și opiniile în mod respectuos. Astfel, competența 2.1 este antrenată în mod activ, într-un cadru interactiv, cu învățare prin experiență directă și reflecție personală.